

Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України
відділ історії зарубіжної філософії
сектор історії східної філософії

28 лютого 2017, 16:00
к. 327

СЕМІНАР ДОСЛІДНИКІВ СХІДНИХ ФІЛОСОФІЙ

Розширене засідання СІП

Тема засідання:
«Схід у Ніцше. Ніцше на Сході»

Доповідачі:

Лариса Гармаш, Юрій Завгородній, Сергій Капранов,
Тарас Лютий, Анастасія Стрелкова

ЗАПРОШУЄМО УСІХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ!

Див.:

www.tdsf.kiev.ua/

http://community.livejournal.com/ukr_asia_philos

<http://www.facebook.com/OrientalPhilosophiesSeminarKyivUkraine>

ТЕЗИ

Лариса Гармаш

Щодо мотивів обрання Ніцше емблемою своєї філософії іранського пророка

Ключова роль Ф. Ніцше у створенні нового сприйняття Заходом східної філософії – визнана річ. Відомий сходознавець Є. Торчинов стверджує, що саме завдяки Ніцше народжується можливість «не просто інокультурних запозичень, а поліфонічного діалогу,.. многорівневих відлунь між різними інтелектуальними традиціями Сходу й Заходу,.. і в кінцевому рахунку, зняття принципової опозиції Схід – Захід...». Все це стало можливим завдяки подоланню Ніцше парадигмальних настанов західної метафізики і здатності такого мислення не втискувати штучно східний досвід у «прокрустове ложе» характерних західних способів мислення. Не в останню чергу результатом звільнення з-під обмежень західної метафізики стала його заповітна ідея, та, що він її називає своїм покликанням в «Так казав Заратустра» – бути «вчителем Вічного Повернення». Втім, в питанні невідповідності обрання Ніцше своїм героєм перського пророка досі залишається багато не проясненого та суперечливого. Позиції експертів коливаються від повного розрізнення та заперечення спільності поглядів історичного Заратустри та ніцшевського Заратустри (К. П. Янц, В. Хінц) до наполягання на суттєвій спадкоємності світоглядів перського пророка та ніцшевського героя.

Нам видається цікавим припущення, що важливим поштовхом, міфо-імпульсом, який вплинув на вибір Ніцше було враження, що справило на нього давньоіранське вчення про Зерван (=Абсолют, «нескінчений час», який існує відпочатково і породжує Ахурамазду и Ангро-Майнью), про яке він міг дізнатися, заглиблюючись в зороастрійські штудії Ф. Кройцера і Ф. Шпігеля. Адже «сакральна історія» (на участь в якій і претендував Ніцше) – це, за його розумінням, діонісійський потік «вічного повернення», що знімає протилежності добра та зла, вічності та часу, становлення та знищення, буття та небуття. В цьому сенсі стає зрозумілим те принципове зіставлення, яке Ніцше проводить між перським пророком та Гераклітом. Красномовні освічення Ніцше в значущості для нього постаті давньоіранського пророка ми знаходимо не тільки в «Ессе homo» (гл. «Чому я є долею»), а й більш відверто в чернетках до цього тексту («...Перемога моралі над собою з міркувань правдивості – ось що в моїх вустах значить ім'я Заратустра»), а також певною мірою у вірші «Зільс-Марія» (1886 р). Все це разом може пролити світло на те, чому в 1884 році (коли були вже готові 3 частини книги) філософ писав, що йому «потрібно було воздати належне Заратустрі, персу: перси першими уявляли собі історію як єдине ціле...».

Індія свого-чужого Ніцше

0. Бонус Ніцше(?) учасникам семінару.
1. Європейська релігійна і світська, філософська і візіонерська література. Приклад Ф. Ніцше.
2. Ключові і частотні слова Ніцше. Змістовні паралелі: Ф. Ніцше і К. Г. Юнг.
3. Ф. Ніцше серед предтеч традиціоналізму.
4. Дискурс і спосіб життя Ніцше: взаємодоповнення чи протиставлення?
5. Чи можлива філософія Ніцше без індійського матеріалу?
6. Архетип Індії в європейській культурі.
7. Яка вона, Індія духа Ніцше?
8. Витоки знань Ніцше про Індію. Ф. Ніцше і П. Дойсен. Дойсен і його визнання в Індії.
9. Лексико-індологічний каркас творів Ніцше та його смислове, тематичне й інтерпретаційне розмаїття.
10. Буддизм, веданта, «Манав-дгарма-шастра».
11. Де шукати аристократичний вищий тип надлюдини?
12. Передбачення, якому ще не судилося здійснитися.
13. Творче завдання на майбутнє.

Сергій Капранов

Рецепція Ніцше в Японії: головні віхи історії

Хоча про Японію Ніцше у своїх працях згадував рідко, схоже, він здебільшого ставився до цієї країни з симпатією. Так, до історичних проявів “білявої бестії” він зараховував також і самураїв [1, 209]. У своєму листі до сестри Елізабет 1885 р. він навіть висловив бажання емігрувати до Японії [2, 359]. Цю мрію філософу здійснити не вдалося, проте його твори знайшли в цій країні вдячних читачів і справили помітний вплив на японську думку та культуру. Наскільки нам відомо, першим ввів його ім’я до японського філософського дискурсу випускник Київської духовної академії Конісі Масутаро у своєму перекладі статті М. Я. Грота про ідею чесноти у Толстого і Ніцше 1893 р. в журналі «Сінкай». Перші переклади Ніцше японською мовою з’явилися на початку ХХ ст.: спочатку фрагменти у перекладі Кувакі Генйоку (1902), згодом повний переклад “Так казав Заратустра” Ікути Цьоко (1911). Ідеї Ніцше мали досить широкий розголос серед японських інтелектуалів уже в добу Мейдзі. Особливу увагу їм приділяли філософи Вацудзі Тецуро та Нісітані Кейдзі. Проте більший вплив думка Ніцше справила на японську літературу, зокрема, на творчість таких визначних її представників, як Морі Огай, Акутагава Рюноске та Місіма Юкіо.

Література

1. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / Пер. А. Онишка. – Львів: Літопис, 2002. – 320 с.
2. Parkes G. Nietzsche and East Asian thought: Influences, impacts and resonances // The Cambridge Companion to Nietzsche. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 403 p.

Ніцше і Схід

Ніцше цікавився східною думкою в загальний, а не науковий спосіб. Його знайомство зі східною традицією почалося ще в шкільні роки, а потім під впливом досліджень свого друга Пауля Дойсена. Зауваження, які Ніцше робить стосовно Сходу почасти відбуваються в контексті обговорень Шопенгауера чи Вагнера. Коли Ніцше вживає термін «Азія» або «Схід», він зазвичай має на увазі: Росію як великого суперника Європи й осередок походження нігілізму й анархізму; а також культурні, соціальні та філософські системи Індії чи Китаю, засновані на індуїзмі або буддизмі. Крім того, це територія на схід від грецької цивілізації.

Анастасія Стрелкова

Ніцше і буддизм

Ніцше буддистом не був. Більше того, він був зятим супротивником «великих релігій», в ряду яких поруч з християнством стояв для нього і буддизм. Але, як вважають дослідники, він цілком імовірно міг володіти санскритом і бути чи не найобізнанішим у царині буддизму представником тогочасного Заходу. Його вчителем був перший вчитель М. Мюллера, а близьким другом один з найвидатніших представників наукової індології П. Дойссен.

У багатьох своїх працях він згадує Будду чи буддизм. Однак світова наукова буддологія за часів Ніцше робила лише перші свої кроки. Ніцше не міг знати про буддизм стільки, скільки знаємо ми (так Захід ще нічого не знав про дзен-буддизм – настільки близький Ніцше за духом), однак він відчував, що ця релігія принципово відрізняється від християнства, тим, що на першому місці у ній стоїть «пізнання істини», несумісне з будь-якого роду догматизмом або зовнішнім імперативом, адже єдиний закон для неї – закон буття.

Мабуть, найкраще характеризують ставлення Ніцше до буддизму його власні слова: «я міг би стати /Буддою/ Європи: що, звісно, було б антиподом індійського».